

pagina 3 > 3 November open dag,
lezing Frank Westerman
pagina 4 > Nieuwe aanwinst

Subsidie toegekend voor digitalisering archief MCC

Metamorfoze, het landelijk programma voor het behoud van het papieren erfgoed, heeft in juni een subsidie van circa 320.000 euro toegekend aan het Zeeuws Archief. Met dat geld kan het eerste deel van het archief van de Middelburgse Commercie Compagnie (MCC) worden gedigitaliseerd. De MCC specialiseerde zich in de 18e eeuw in de trans-Atlantische handel in tot slaaf gemaakte Afrikanen. "De subsidie is een geweldige kans om een heel bijzonder archief onder de aandacht van een breed publiek te brengen", aldus Hannie Kool-Blokland, directeur van het Zeeuws Archief.

Kool-Blokland is heel blij met de toekenning. "Het is een unieke kans. Het eerste deel van het archief van de Middelburgse Commercie Compagnie, ongeveer 52 meter, kunnen we gaan digitaliseren. Naar verwachting zullen we dit deel over twee jaar, in 2014, online publiceren. Iedereen kan dan dit collectieve erfgoed bekijken."

Het Zeeuws Archief wil het gehele MCC-archief digitaliseren en online beschikbaar stellen. Toch is er bewust voor gekozen om de digitalisering in tweeën te delen. "Het is organisatorisch onmogelijk om het archief in één keer te digitaliseren. In totaal gaat het om 100 meter", licht Kool-Blokland toe.

Economische en sociale context

Het besluit om alle archiefstukken uit het MCC-archief te digitaliseren is weloverwogen genomen. "We kiezen er nadrukkelijk voor niet alleen de administratie over slavenhandel te digitaliseren, maar het gehele archief. Het is belangrijk ook de context waarbinnen die handel in tot slaaf gemaakte Afrikanen zich afspeelde, aan te bieden. Dan pas kunnen onderzoekers antwoorden vinden op een vraag als: *Hoe opereerde de Middelburgse Commercie Compagnie?* Pas als je de slavenhandel in z'n economische en sociale context kunt plaatsen, kun je de oorzaken en gevolgen ervan goed bestuderen."

Metamorfoze voor behoud van papieren erfgoed

Metamorfoze is het Nationaal Programma voor het Behoud van het Papieren Erfgoed, een samenwerkingsverband tussen de Koninklijke Bibliotheek en het Nationaal Archief en een initiatief van het Ministerie van OCW. Het archief van de MCC komt in aanmerking voor subsidie van Metamorfoze omdat het van nationaal belang is, het archief biedt gedetailleerde gegevens over de trans-Atlantische slavenhandel, én omdat er sprake is van zogenaamd autonoom verval, zoals inktvraat en schimmel.

Rode schimmel in notulen

Bij inktvraat 'eet' de ijzerhoudende inkt zich een weg door de papiervezels. Ook schimmels doen zich te goed aan het papier. Dat is duidelijk te zien aan inventarisnummer 34, een band met notulen van de directievergaderingen uit de jaren 1728-1733, die lang geleden waterschade opliep.

> Vervolg pagina 2

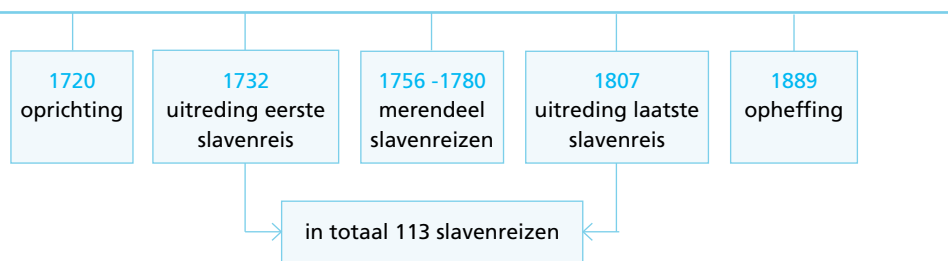
Sylvia Rietbergen, hoofd restauratie & behoud van het Zeeuws Archief, licht toe: “De band is vervormd en het schutblad aan de binnenzijde heeft losgelaten. Belangrijker is dat de inhoud van de band schade heeft. De transportranden tot waar het water het vuil mee in het papier heeft genomen, zijn duidelijk zichtbaar. Het papier is aangetast door rode schimmels. Deze eten het papier op waardoor het steeds dunner, zachter en pluiziger wordt. Uiteindelijk verkleurt het en valt het in stukken uiteen.”

Blad voor blad

Omdat de band zelf na digitalisering niet of nauwelijks meer geraadpleegd zal worden – de scans zijn dan immers online te raadplegen – volstaan minimale ingrepen. “Om verder verval tegen te gaan, impregneren we het papier met een celluloselijm op alcoholbasis. De alcohol vervliegt snel, waardoor het papier vlug droogt.” Het controleren en behandelen van de archiefstukken uit het archief van de MCC is een intensieve klus. Rietbergen: “Alle inventarisnummers lopen we blad voor blad langs.”

Tijdslijn Middelburgse Commercie Compagnie (MCC)

Een belangrijk deel van alle handelsactiviteiten betrof de handel in tot slaaf gemaakte Afrikanen. In 2011 is het archief van de MCC benoemd tot werelderfgoed.

Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur

Archief van de Middelburgse Commercie Compagnie (MCC)
Geplaatst op de werelderfgoedlijst van documenten sinds 2011
Geheugen van de Wereld

Façade-expositie in het Zeeuws Archief

Middelburg staat t/m 18 november in het teken van Façade 2012 en aan deze grote kunst- en cultuurmanifestatie doet ook het Zeeuws Archief mee. In het Zeeuws Archief is tot eind december een expositie te zien over de verwoesting en wederopbouw van Middelburg in en na de Tweede Wereldoorlog. Authentieke archiefstukken illustreren de metamorfose van Middelburg tot de huidige monumentenstad. Daarbij zijn hoofdrollen weggelegd voor de abdij, het oude stadhuis en bakkerij Papegaaij.

- >> Kijk voor meer informatie op www.facade2012.nl en www.cbkzeeland.nl.
- >> Kijk voor een indrukwekkende fotoserie uit 1940 op www.zeeuwsarchief.nl.

Foto: Corneel Pieter Sniijders (1882-1963), BG 131-30.

Oranje Arnemuiden

Olieverf op doek, 112x85,5 cm, ca 1588. Stadhuiscollectie Middelburg (Arnhemuiden).

Niet vaak speelt een archiefstuk zo'n prominente rol als op dit schilderij van Willem I, prins van Oranje. De oorkonde met uithangend zegel bevat de stadsrechten die de prins in 1574 aan het dappere Arnemuiden toekende. In tegenstelling tot de stad Middelburg die trouw bleef aan Spanje, had het dorp de kant van de opstandelingen en van Willem van Oranje gekozen.

Het portret werd omstreeks 1588 besteld voor de inrichting van het nieuwe stadhuis van Arnemuiden. De kunstenaar, Daniël van de Queeborn, leverde nog twee werken af, een portret van Maurits, graaf van Nassau, en een gezicht op Arnemuiden zoals het was voor de opstand begon (alle te zien in het museum in Arnemuiden).

De rekening voor het schilderen is terug te vinden in de stadsrekeningen, evenals de factuur van de timmerman voor de lijsten.

Naast archieven beheert het Zeeuws Archief de stadhuiscollecties van Middelburg en Veere, bestaande uit enkele duizenden museale objecten, die tentoongesteld worden op voor het publiek toegankelijke plaatsen.

- >> Lees het waargebeurde verhaal over de achterkant van de stadsrechten, en bekijk het schilderij in zijn lijst en het perkamenten charter op www.zeeuwsarchief.nl.

Foto: Merlijn Doomernik.

De zwarte doos van het verongelukte vliegtuig - dat is archief

“Vroeg of laat komt er bij al mijn boeken archiefonderzoek in het vizier”, vertelt auteur Frank Westerman. Hij houdt zaterdag 3 november 2012 een lezing tijdens de open dag van het Zeeuws Archief. Jaarlijks vertelt een Bekende Nederlander op uitnodiging van de Stichting Vrienden van het Zeeuws Archief over de rol van archieven en archiefonderzoek in zijn of haar werk. Voor Frank Westerman is archief “de zwarte doos van het verongelukte vliegtuig”.

Frank Westerman (1964) schrijft literaire non-fictie. Van zijn hand zijn veel succesvolle boeken verschenen. *De brug over de Tara* (1994) gaat over zijn tijd als correspondent voor de Volkskrant in Belgrado, *Het zwartste scenario* (samen met Bart Rijs, 1995) over de val van Srebrenica - waarover hij verslag deed voor NRC-Handelsblad. Daarna vertrok Westerman als NRC-correspondent naar Rusland, waar hij *De graanrepubliek* (1999) voltooide, een boek over de stille revolutie op het boerenerf, verteld vanuit drie Groninger families.

Sinds het verschijnen van *Ingenieurs van de ziel* (2002) over het bizarre Sovjet-systeem is hij fulltime schrijver en schreef hij *El Negro en ik* (2004) over een opgezette Afrikaan in een Spaans museum, *Ararat* (2007) over een reis op het breukvlak van religie en wetenschap, en *Dier bovendien* (2010) waarin hij de tragedies van de 20e eeuw beschrijft aan de hand van het lot van het Lippizanerpaard.

Op dit moment (zomer 2012) werkt hij aan zijn volgende boek, dat begin 2013 zal verschijnen.

De ik-figuur, Westerman zelf, is in zijn boeken altijd aanwezig. Hij neemt, of sterker nog, sleurt je mee het verhaal in. Dat doet hij niet opdringerig, maar wel onverbiddelijk. Als lezer wil je verder lezen. Gek genoeg weet hij zelf bij voorbaat de afloop van het verhaal niet. “Ik begin met een idee dat gaandeweg, tijdens het doen van research, gestalte krijgt. Ik begin dus vrij vroeg met schrijven, terwijl de uitkomst ongewis is. Ik heb wel een richting, maar het is uiteindelijk tasten en zoeken waar het heengaat. Dat is voor mij een voorwaarde. Als ik alles van te voren zou weten, zou ik het schrijven niet opbrengen.”

Als een schatjager jaagt de schrijver naar schatten van informatie. Wanneer hij daarbij in een archief belandt, neemt Westerman

Archieven zijn ‘suspense’, bloedspannend.

zijn lezers mee. “Het woord archief wekt bij velen de associatie van saai en stoffig, maar ze moesten eens weten. Archieven zijn ‘suspense’, bloedspannend. De archiefvondst is mooi en bijzonder, en dan is er het detective-element van het spoorzoeken. Hoe zit het precies? Het is zonde om die spanning niet te gebruiken. En die spanning wil ik de lezer ook niet onthouden.”

Veel bronnen zegt de schrijver met nadruk, staan níet op internet. “Internet is een geweldige bron, maar met een enorme, geschiedkundige blinde vlek. Het is zelfs een valkuil om je te verlaten op de veelheid van informatie op het internet.” Ter verduidelijking haalt hij het boek *Ararat* aan. “Ik vertel daarin over een familie-uitje, dat ik zelf niet bewust heb meegemaakt - ik was toen een jaar oud -, en waarbij ik met mijn vader, moeder en vier jaar oudere zus bij een boortoren in Drenthe ben geweest. Die hele boortoren is 48 uur later rechtstandig weggezakt in de grond. Er is geen spoor van terug gevonden. Ook de barakken eromheen verdwenen mee onder de grond. Twee maanden lang is daar een

Open dag in het Zeeuws Archief

Behalve de lezing van Frank Westerman is er zaterdag 3 november nog veel meer te beleven in het Zeeuws Archief. Vanaf 10.00 uur is er gelegenheid om met gidsen af te dalen in de ondergrondse archiefdepots en daar een selectie van bijzondere archiefstukken te bezichtigen. Verder zijn er lezingen in het auditorium en is er een boekenverkoop in het archiefcafé. In de studiezaal beantwoordt het team van experts vragen van beginnende én ervaren onderzoekers. Alle activiteiten zijn gratis, m.u.v. de lezing door Frank Westerman. Kijk voor het volledige programma en het doen van onderzoek in de studiezaal op www.zeeuwsarchief.nl.

> Vervolg pagina 4

soort krater geweest, die modder spuwde. Dat gebeurde in 1965. Toen ik er zes jaar geleden over schreef was er geen spootje over te vinden op internet. Niets. In het Drents Archief heb ik de eerste informatie gevonden: krantenknipsels verzameld door een archivaris.”

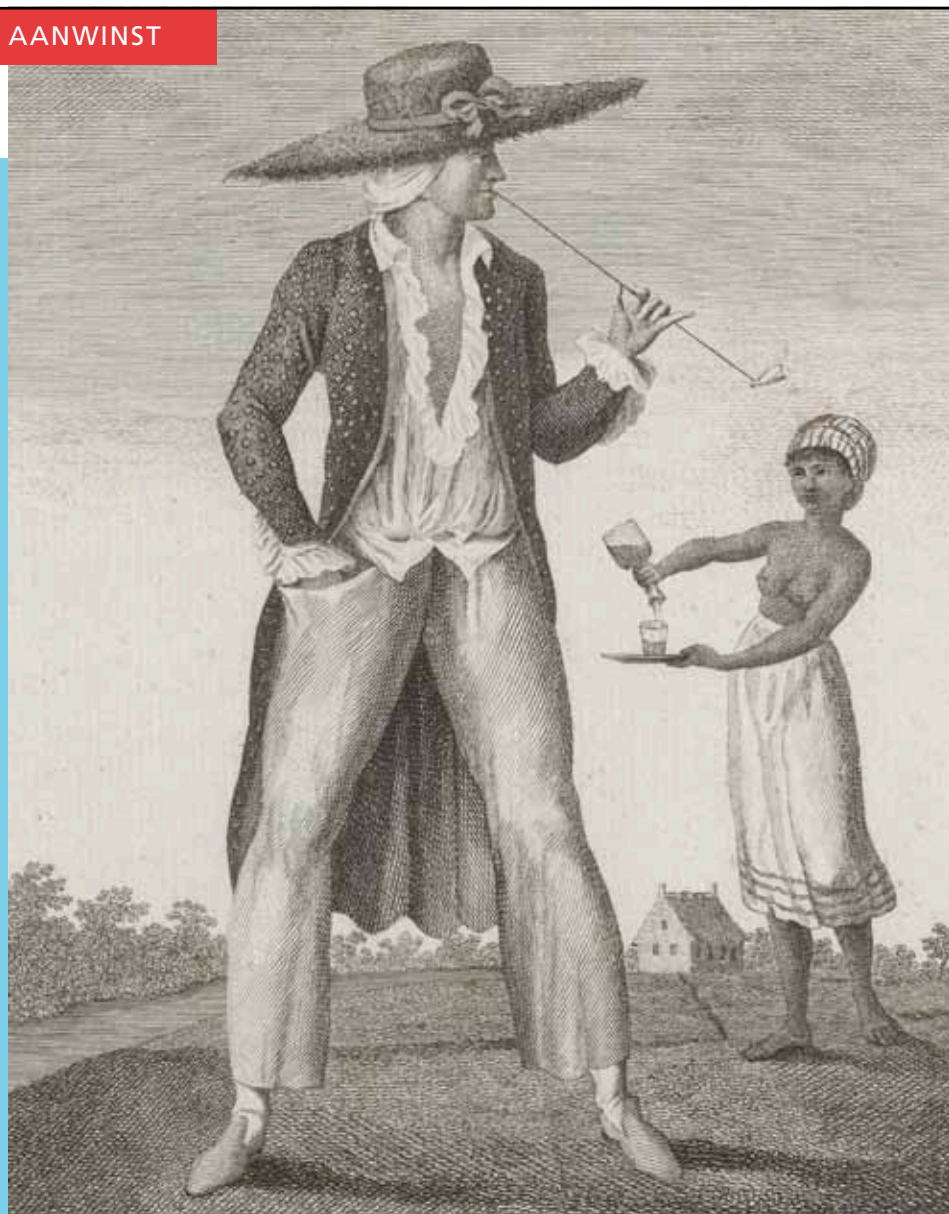
Op de vraag hoe archiefonderzoek zich verhoudt tot andere vormen van research zoals literatuuronderzoek en interviews, antwoordt Westerman: “Archieven zijn de primaire bronnen. Via een boek of een

gesprek kom je op het spoor van de onderliggende bron. Ik wil graag zo ver mogelijk terug en de originele stukken zien. Bij het verhaal over de boortoren bijvoorbeeld het logboek van de boorploeg. Hoe gaat die ploeg om met de spanning? Het blijkt dat twee mannen tot 12 minuten voor het einde op hun post blijven. Ze hadden geen toestemming om de boortoren te verlaten!” In één adem door geeft hij het volgende voorbeeld van de verhalen die in archiefgegevens te vinden zijn: “Van waterstanden zou je zeggen: saai. Maar in februari 1953

vertellen ze een rampzalig verhaal.” En dan volgt in een notendop wat archief voor hem betekent: “De zwarte doos van het verongelukte vliegtuig - dat is archief.”

>> Lees meer over Frank Westerman en zijn archiefvondsten op www.zeeuwsarchief.nl
>> Frank Westerman vertelt zaterdag 3 november 2012 voor het Zeeuws Archief over zijn belevenissen en de rol van archiefonderzoek in zijn werk. De lezing begint om 16.00 uur, duurt circa een uur en na afloop signeert de auteur zijn werk. Entree 5 euro, gratis voor Vrienden van het Zeeuws Archief.

AANWINST

Suriname, ca 1774

De Nederlands-Schotse militair John Gabriel Stedman vocht in 1774 mee tegen slavenopstandelingen in Suriname. Van de belevenissen tijdens zijn bijna vijfjarige verblijf hield de militair een dagboek bij, dat in 1796 werd gepubliceerd. Hoewel de ergste wreedheden en al te losse seksuele zeden door Stedman waren verwijderd en de uitgever de tekst verder had gekuist, veroorzaakte het boek grote ophef. Het Zeeuws Archief heeft dankzij de genereuze steun van de Vrienden van het Zeeuws Archief een band met de platen naar de tekeningen van Stedman verworven.

‘Surinaamse planter in ochtendtenue’, gravure naar de tekening van J.G. Stedman (1744-1797) en prent van William Blake door Tardieu l'ainé, in: ‘Voyage a Surinam [...]’, Parijs 1799. Zeeuws Archief, Beeld en Geluid, inv.nr 589.

Bent u nieuwsgierig geworden en wilt u zelf een duik nemen in de Zeeuwse geschiedenis? Kijk dan op www.zeeuwsarchief.nl en www.zeeuwegezocht.nl of bezoek onze studiezaal. Openingstijden studiezaal: dinsdag t/m vrijdag, 10.00-17.00 uur, expositie: maandag t/m vrijdag, 9.00-17.00 uur, studiezaal en expositie op de 1e zaterdag v/d maand, 9.00-17.00 uur. Gesloten tijdens feestdagen.

Zeeuws Archief, Hofplein 16, 4331 CK Middelburg, Postbus 70, 4330 AB Middelburg. Telefoon 0118 678 800, info@zeeuwsarchief.nl, www.zeeuwsarchief.nl.

Wilt u deze nieuwsbrief vier maal per jaar gratis ontvangen? Stuur dan uw gegevens o.v.v. abonnement nieuwsbrief. U ontvangt de nieuwsbrief thuis samen met Zeeuws Erfgoed, het gratis magazine van de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland.